

Mărturii documentare privind modificarea articolului 7 din Constituție

Liviu Neagoe

Keywords: *Citizenship; Nationcode; Constitutionalism; Ethnicity; Jewish Studies*

Emanciparea evreilor ca subiect de dezbatere constituțională își are originea în perioada ulterioară evenimentelor pașoptiste, când revoluționarii români aflați în exil erau interesați de problema unirii Principatelor, iar Războiul Crimeii a reșezat problema orientală pe agenda cancelariilor europene. Entuziasmul pașoptist se estompează ca urmare a înfrângerii revoluției și a exilului frunțașilor revoluționari, iar discursul emancipator este înlocuit de discursul unității naționale. În noul context european, Congresul de Pace de la Paris din 1856 a admis implicit faptul că Principatele Române trebuiau integrate într-o formulă care să se dovedească o parte a soluției și nu o parte a problemei în chestiunea orientală. În acest sens, au fost înființate Adunările *ad-hoc*, al căror rol era consultativ în ceea ce privește organizarea administrativă și politică a Principatelor Române.

Adunările *ad-hoc* au fost organizate “în așa fel încât să constituie reprezentarea cea mai exactă a intereselor tuturor claselor societății”¹. Ele au reflectat fidel punctul de vedere românesc cu privire la organizarea Principatelor și au luat în discuție “chestiunea evreiască”, exprimând, în majoritatea lor, voința de acordare a libertății religioase și de emancipare a populației evreiești. Este vorba de o emancipare graduală direct proporțională cu gradul de asimilare de către evrei a valorilor și culturii românești. O perspectivă civilizațională răzbate din dezbaterile Divanului *ad-hoc* al Moldovei (1857), care conturează ideea necesității emancipării culturale a evreilor, chiar dacă din punct de vedere al abordării instituționale se “perpetuează ideea anacronică a statului creștin”².

Convenția de la Paris (1858) cuprindea 133 de articole cu rol de constituție care stabileau statutul Principatelor: autonome sub suzeranitatea Porții și stipulau principiile separării puterilor cu un domn pământean ales de Adunarea electorală. În viziunea Convenției, rolul legislativ era asumat de două Adunări electivă, două administrații și o Comisie Centrală cu rol consultativ cu sediul la Focșani. În privința aplicării drepturilor politice, art. 46 al Convenției menționa faptul că “Moldovenii și Valahii de orice rit creștin se vor bucura deopotrivă de drepturile politice. Exersarea acestor drepturi se va putea întinde și la celelalte culte prin dispoziții legislative”³. Evreii erau astfel excluși de la exercitarea drepturilor politice printr-un act legislativ cu caracter de constituție, urmând ca

¹ *Tratatul general de pace între Austria, Franța, Marea Britanie, Prusia, Rusia, Sardinia și Poarta Otomană (Paris, 30 martie 1856)*, reprodus în Iulian Oncescu, *Texte și documente privind istoria modernă a românilor (1774-1918)*, Târgoviște 2011, p. 278.

² Simona Fărcășan, *Între două lumi (Intellectualii evrei de expresie română în secolul al XIX-lea)*, Cluj-Napoca 2004, p. 154.

³ Ion Bujoreanu, *Colecțiunile de legiurile României vechi și noi*, I, București 1873, p. 10.

exercitarea drepturilor politice de către populația necreștină să fie reglementată prin alte legi.

Codul civil, adoptat la 1 decembrie 1865, cu surse în Codicele Napoleon (1805), Legea belgiană (1851) și Codul civil italian (1864), reprezintă un progres atât în raport cu legislația anterioară, cât și în ceea ce privește europenizarea legislației românești prin eliminarea criteriului religiei din metodologia de acordare a cetățeniei. În ceea ce privește condițiile naturalizării, ele sunt stipulate prin art. 6: “Exercitarea drepturilor civile nu depinde de calitatea de cetățean, care nu se poate dobândi și păstra decât conform art. 16 din acest codice”⁴, abrogat prin art. 7 din Constituția din 1866 și prin art. 16, care va fi abrogat prin Legea din 13 octombrie 1879 de revizuire a art. 7 din Constituție:

“Străinul, care va voi a se naturalisa în România, va fi dator a cere naturalisațiunea prin suplică către Domn, arătând capitalurile, starea, profesiunea sau meseria ce esercită, și voința de a-și statornici domiciliul pe teritoriul României. Dacă străinul, după o asemenea cerere, va locui zece ani în țară, și dacă prin purtarea și faptele sale va dovedi că este folositor țarei, Adunarea legiuitoare, după inițiativa Domnului, ascultând și opinia Consiliului de Stat, îi va putea acorda decretul de naturalisațiune, care va fi sancționat și promulgat de Domn.

Cu toate acestea va putea fi dispensat de stagiul de zece ani străinul care ar fi făcut țarei servicii importante, sau care ar fi adus în țară o industrie, invențiuni utile sau talente distinse, sau care ar fi format în țară stabilimente mari de comerț sau industrie”⁵.

Dispozițiile cuprinse în Codul civil referitoare la naturalizare au produs un val de nemulțumire în rândul opiniei publice din țară nu doar datorită eliminării criteriului religiei în acordarea cetățeniei, ci și datorită faptului că naturalizarea își pierde astfel din valoarea sa simbolică prin “decăderea” de la statutul juridic a unei legi constituționale la cel al unei simple legi ordinare, susceptibilă a putea fi mai ușor schimbată sau modificată de Corpurile legiuitoare⁶. Situația, deși “favorabilă în aparență” naturalizării evreilor, “nu a putut conveni evreilor pământeni, nevoind a fi clasificați în categoria străinilor și nimenea nu s-a beneficiat sau a utilizat art. 16 din codicile civil”⁷. Art. 6, 8 și 9 din Codul Civil “disting net drepturile civile și calitatea de român de drepturile politice atașate calității de cetățean”⁸ și care nu pot fi deținute decât prin naturalizare.

Corespunzător art. 8 și 9 din Codul civil, naturalizarea se putea dobândi: de drept și ca favoare acordată de guvern. Naturalizarea de drept putea fi obținută de o persoană odată cu vârsta majoratului prin îndeplinirea simultană a trei condiții: i) să fie creștină, ii) să fie născută și crescută în țară, iii) să nu se bucure de o protecție

⁴ Constantin Hamangiu, *Codul civil român*, București 1897, p. 12.

⁵ *Ibidem*, p. 15-16.

⁶ George G. Mârzescu, *Condițiunea juridică a streinilor în România*, teză de licență, București 1897, p. 98.

⁷ J. M. Brociner, *Chestiunea evreilor pământeni*, discurs rostit la Congresul Asociației Israelitilor Pământeni, ținut la 26 Octombrie 1897 în Sala Eforiei Spitalelor din București, Iași 1901, p. 12.

⁸ Isidore Loeb, *La situation des Israélites en Turquie, en Serbie et en Roumanie*, Paris 1877, p. 106.

străină. Lipsa oricăreia dintre aceste trei condiții plasează persoana care solicită naturalizarea sub incidența art. 16 din Codul civil. Pentru obținerea naturalizării, o persoană trebuie să adreseze o cerere către domn, să facă dovada stării materiale și profesionale, precum și voința de a se stabili definitiv pe teritoriul țării. Totodată, solicitantul trebuie să facă și dovada faptului că a locuit în țară timp de zece ani și că, prin purtarea și faptele sale, s-a dovedit folositor țării. Naturalizarea ca favoare presupune dispensa de stagiul de zece ani și se acordă numai persoanelor care au făcut țării servicii importante, care au adus în țară o industrie sau invenție utilă, care dovedesc talente distinse sau care au format în țară stabilimente mari de comerț sau industrie⁹. Pentru străinii necreștini, naturalizarea nu se poate dobândi decât în condițiile art. 16 din Codul civil.

Acest lucru, coroborat cu intervalul redus dintre intrarea în vigoare a Codului civil și publicarea în *Monitorul Oficial* a Constituției, explică de ce niciun evreu nu a întreprins demersuri pentru obținerea naturalizării în acest interval. Este drept că evreii pământeni speraseră în posibilitatea unei emancipări graduale, speranțe care le fuseseră întărite de domnul Alexandru Ioan Cuza¹⁰, dar risipite rapid de forma finală a Constituției din 1866. Inițial, sub influența intervenției în Parlament a lui Adolphe Crémieux, președintele Alianței Israelite Universale, comisia guvernamentală care se ocupa de redactarea Constituției a prezentat un proiect care, prin art. 6, stabilea o soluție la problema evreiască. Art. 6, alin. 1: “Calitatea de român se dobândește, se conservă și se pierde conform regulilor prevăzute prin legile civile”¹¹ consacră principiile adoptate prin Codul civil, art. 8, 9, 10, 16, 17, 18, 19, 20. Art. 6, alin. 2: “Religia nu poate fi un obstacol în stabilirea acesteia”, introduce o schimbare în dispozițiile Codului civil, întrucât acesta, prin art. 9, susține teza contrară și obligă pe cei care nu sunt de rit creștin să urmeze procedurile naturalizării. Cu alte cuvinte, art. 9 Cod civil este abolit prin introducerea art. 6, alin. 2 din Constituție și prin aceasta art. 8 din Codul civil, care prevede naturalizarea fără formalități, printr-o simplă declarație a fiecărei persoane născute și crescute în țară care nu se află sub o protecție străină, revine în vigoare. Se deschidea astfel posibilitatea naturalizării fără formalități a evreilor pământeni ajunși la vârsta majoratului, însă, datorită presiunii străzii și a unui “simulacru de revoltă”, Guvernul, prin vocea liderului său Ion C. Brătianu, va retrage articolul referitor la evrei

⁹ Theodor A. Brăiloiu, *Despre condițiunea juridică a streinilor în România, teză de licență*, București 1888, p. 47.

¹⁰ Răspunsul lui Cuza dat unui grup de evrei care au trimis o petiție Domnului este elocvent în acest sens: “În 1864, israeliții români vor avea a se felicita de mai multe drepturi. Înainte de a primi petițiunea, noi am luat deja această măsură. Am voit să vă dau totul, însă n-am putut. Veți avea o emancipare graduală. Pretutindenea unde am fost v-am iubit și n-am făcut nici o distincție de religiuine”. Reprodus după *Cuza Vodă și Mihail Kogălniceanu în chestia evreiască*, București 1911, p. 21.

¹¹ Alexandru Pencovici, *Desbaterile Adunarei Constituantei din anul 1866 asupra Constituțiunei și a Legei electorale din România*, București 1883, p. 3.

menținând criteriul religios în acordarea naturalizării, ceea ce va reprezenta “un moment istoric în evoluția problemei evreiești în România”¹².

Instituirea criteriului apartenenței la religia creștină în art. 7 al Constituției a împiedicat evreii, inclusiv evreii pământeni, să se poată naturaliza în intervalul cuprins între 1 iulie 1866 și 13 octombrie 1879. Argumentul cel mai des invocat în “chestiunea evreiască” a fost faptul că “evreii sunt stabiliți de prea puțin timp în țară pentru a putea fi asimilați și pentru a putea pretinde naturalizarea”¹³. Așteptată cu nerăbdare de cea mai mare parte a evreilor din România, vestea modificării art. 7 din Constituție și fereastra deschisă evreilor de a obține cetățenia au entuziasmat comunitatea evreiască, ai cărei membri s-au grăbit să întreprindă demersurile necesare în vederea naturalizării. Pentru sesiunea parlamentară 1879-1880, a fost depus și admis spre naturalizare cel mai mare număr de cereri ale etnicilor evrei din toată perioada cuprinsă între modificarea art. 7 din Constituție și sfârșitul secolului al XIX-lea.

Conform datelor folosite de Carol Iancu, preluate din Buletinele Alianței Israelite Universale, anul 1880 este singurul în care numărul naturalizărilor a fost mai mare de 50¹⁴. Un număr extrem de mare raportat la media perioadei 1879-1900, care depășește suma tuturor evreilor naturalizați în intervalul avut în vedere: 52 față de 33. Această constatare, bazată pe statistica oferită de Carol Iancu, conduce la câteva concluzii. O primă concluzie ar fi aceea că, imediat după modificarea art. 7 din Constituție, a existat o inflație de cereri de naturalizare, prin care s-a solicitat naturalizarea a nu mai puțin de 370 de evrei. Potrivit surselor arhivistice cercetate¹⁵, proporția dintre numărul evreilor care au depus cereri de naturalizare și numărul evreilor care au primit cetățenia română imediat după 1879 indică un raport de aproximativ 7/1 (370 la 52), ceea ce dă o imagine fidelă a antisemitismului birocratic care a însoțit emanciparea individuală a evreilor în ultimile decenii ale secolului al XIX-lea., lucru confirmat de sursele arhivistice cercetate. O a doua concluzie ar fi aceea că autoritățile române au căutat să limiteze această inflație de cereri de naturalizare, cercetând fiecare caz în parte și admitând doar acele cereri de naturalizare care îndeplineau întru totul cerințele legii. O a treia concluzie indică faptul că evreii care au depus cereri pentru naturalizare aparțineau păturii culte laice și segmentului burgheziei mijlocii-înalte a populației evreiești. Pentru această

¹² Joseph Berkowitz. *La question des israélites en Roumanie: étude de son histoire et des divers problèmes de droit qu'elle soulève*. Paris 1923. p. 329.

¹³ Frédéric Damé. *Histoire de la Roumanie contemporaine depuis l'avènement des princes indigènes jusqu'à nos jours (1822-1900)*. Paris 1900. p. 320.

¹⁴ Carol Iancu, *Evreii din România (1866-1919) De la excludere la emancipare* (ed. a III-a). București 2009, p. 196-197.

¹⁵ Arhivele Naționale ale României, Fond *Parlament (1865-1885)*, vol. I, 1. ds. 692, f. 11: Cererea nr. 214 din 28 noiembrie 1879 prin care se solicită împământenirea a 50 de israeliți; f. 12: Cererea nr. 215 din 28 noiembrie 1879 prin care se solicită împământenirea a 62 de israeliți; f. 13: Cererea nr. 333 din 4 decembrie 1879 prin care se solicită împământenirea a 59 de israeliți; f. 14: Cererea nr. 334 din 4 decembrie 1879 prin care se solicită împământenirea a 50 de israeliți; f. 19: Cererea nr. 335 din 4 decembrie 1879 prin care se solicită împământenirea a 50 de israeliți; f. 21: Cererea nr. 338 din 5 decembrie 1879 prin care se solicită împământenirea a 50 de israeliți; f. 22: Cererea nr. 339 din 7 decembrie 1879 pentru cereri de împământenire a 49 de evrei.

categorie, obținerea cetățeniei era dezirabilă întrucât oferea avantajul concret al unei cariere profesionale și avansării în ierarhia socială. Cetățenia devenea așadar nu un scop în sine, ci mijlocul prin care evreii puteau avansa profesional și prospera material. În fine, o a patra concluzie arată faptul că a existat o voință de naturalizare evidentă la vârful populației evreiești, mai precis a acelei pături a populației care își dovedise emanciparea intelectuală și materială. O ultimă concluzie pe care am dori să o adăugăm la această analiză statistică a documentelor privind cererile de naturalizare ale etnicilor evrei este aceea că obținerea naturalizării nu era accesibilă oricărui membru al populației evreiești. Datorită numeroaselor documente solicitate și a taxelor necesare pentru completarea dosarului de naturalizare, aceasta devenea inaccesibilă pentru o mare parte a populației evreiești. Imposibilitatea de a avea un domiciliu stabil și natura meseriilor practicate care îi făceau flotanți îndepărtau și mai mult pentru evrei perspectiva naturalizării.

Statistica naturalizării evreilor din România (1879-1900)

Anul	Numărul naturalizărilor
1879	6
1880	52
1881	5
1882	3
1883	1
1884	0
1885	0
1886/1887	1
1887	0
1888	0
1889	1
1890-1891	0
1892	1
1893/1894	2
1894/1895	4
1896/1897	2
1898/1899	0
1899/1900	5

Vom numi “compromisul dezirabil” înțelegerea tacită dintre guvernele române și o parte a comunității evreiești (cei care aveau dorința și mijloacele financiare și care aveau de câștigat de pe urma naturalizării), care a făcut ca autoritățile române să respecte formal prevederile Tratatului de la Berlin, iar o parte (redușă, dar influentă financiar) a comunității evreiești să accepte politica antisemită a guvernelor române după ce, firește, au beneficiat de obținerea cetățeniei române. Cetățenia a devenit o “monedă de schimb” între elitele evreiești și autoritățile române: evreii au câștigat, ca urmare a obținerii cetățeniei, posibilitatea de a promova social și stabilitatea afacerilor, statul român a câștigat, pe plan intern, o creștere a

veniturilor prin afacerile dezvoltate de evrei, iar pe plan extern, recunoașterea faptului că România își arăta disponibilitatea de a respecta principiile la care a aderat prin tratatele internaționale la care era parte.

Moses Gaster (1856-1939), lingvist și literat evreu, promotor al drepturilor politice ale comunității evreiești și militant al mișcării sioniste, expulzat din România în 1885, descrie foarte plastic cum s-a realizat acest “compromis dezirabil” între evrei și autoritățile române:

“Apoi a început mituiala. Dar, cu scopul de a demonstra că procedează conform promisiunii, au cerut câtorva evrei să depună cerere [n. n., de naturalizare] în același timp. Firește, faptul a distrus speranțele evreilor pentru mulți ani și doar câțiva evrei care au plătit din greu au mai primit cetățenia, în timp ce restul au rămas supuși restricțiilor”¹⁶.

Episodul descris de Gaster a fracturat comunitatea evreiască, împărțită între adepții soluției emancipării totale, cu naturalizarea în bloc a evreilor, și cei ai soluției emancipării individuale, cu respectarea prevederilor constituționale. Evreii din România, care, influențați de relațiile presei europene și de promisiunile Alianței Israelite Universale, au așteptat să obțină emanciparea politică după Tratatul de la Berlin, au fost dezamăgiți în așteptările lor. Ei va trebui să aleagă în perioada următoare între adaptarea la noua realitate juridică, între înființarea de organizații comunitare care să le reprezinte interesele și îmbrățișarea cauzei sionismului și posibilitatea emigrării. Mai mult decât oricând, a fi evreu este un dat ontologic și, chiar în eventualitatea unei “schimbări radicale precum căsătoriile mixte, trecerea la creștinism sau renunțarea în mare măsură la limba idiș în favoarea limbii și culturii române rămâneau – pentru majoritatea românilor – umbrite de bănuiala de a avea doar scopul de a ascunde firea evreiască”¹⁷.

Istoricul Dietmar Müller a argumentat faptul că dezbaterile parlamentare și polemicile publicistice care au urmat momentului 1879 “au avut drept miză definirea națiunii române, care urma să formeze baza statului”¹⁸. Acest discurs – al identității naționale și nu cel antisemit – a fost principalul discurs, veritabil idiom cultural care a definit ireductibil construcția identitară românească și a modelat evoluția culturală din ultima treime a secolului al XIX-lea. Conflictul dintre “națiunea română” și “poporul evreu” se va purta în termenii civilizaționali și ai ontologiei etnice și va influența decisiv modelul identitar românesc până la sfârșitul perioadei interbelice. În decurs de o generație, “chestiunea evreiască” devine, dintr-o temă marginală înscrisă în prevederile generoase ale pașoptiștilor, o chestiune de interes național care a generat polemici, controverse și aprige luări de poziție.

Există o **dublă ambivalență** în ceea ce privește atitudinea elitelor intelectuale și politice românești față de evrei: nu toți intelectualii și oamenii politici

¹⁶ Moses Gaster, *Memorii. Corespondență* (ed. Victor Eskenasy), București 1998, p. 63.

¹⁷ Dietmar Müller, *Cetățenie și națiune 1878-1882. Evreii ca alteritate în dezbaterile cu privire la articolul 7 din Constituție*, în *Minoritățile etnice în România în secolul al XIX-lea* (coord. Venera Achim & Viorel Achim), București 2010, p. 226.

¹⁸ *Ibidem*, p. 225.

români au fost antisemiți, după cum nu toți evreii au avut o atitudine unitară în ceea ce privește naturalizarea. Schimbarea de accent în privința “chestiunii evreiești” a unui Ion Heliade-Rădulescu, Bogdan Petriceicu-Hasdeu, Vasile Alecsandri, Ion Ghica, I. C. Brătianu, C. A. Rosetti sau Mihail Kogălniceanu, promotori ai idealurilor pașoptiste, care sunt printre adversarii declarați ai acordării de drepturi politice evreilor, este explicabilă nu numai prin faptul că foștii revoluționari dețineau acum funcții publice, dar mai ales datorită faptului că evreii, prin număr și exprimare economică, erau percepuți ca un real pericol la adresa specificului național. Însă trebuie spus că nu toți oamenii politici ai momentului au avut atitudini declarate antisemite, un Titu Maiorescu dintr-o anumită perioadă și un P. P. Carp personificând exemplar o atitudine echilibrată, chiar empatică față de soarta evreilor¹⁹ și nu în ultimul rând europeană.

În cadrul dezbaterilor parlamentare care au avut ca obiect modificarea art. 7 din Constituție s-au conturat trei direcții de argumentare²⁰ cu privire la “chestiunea evreiască”. O primă direcție, favorabilă evreilor, pe care o vom numi a **alterității pozitive**, deși singulară în peisajul politic și intelectual al momentului, fiind prin aceasta cu atât mai relevantă, a fost reprezentată de liderul conservator Petre P. Carp. Meritul imens al lui Carp este acela de a fi încercat să propună o soluție politică la o problemă pe care atât colegii săi de partid cât și adversarii liberali încercau să o “rezolve” cu argumente civilizaționale și sub imperiul presiunii electorale.

O a doua direcție, de centru, pe care o vom numi a **ireductibilității ontologice**, va fi reprezentată prin argumentele oferite de Titu Maiorescu, liderul societății culturale *Junimea* și coleg de partid cu Carp. Argumentele civilizaționale erau cele mai răspândite în epocă și vizau imposibilitatea asimilării populației evreiești în corpul națiunii române. Evreii sunt pur și simplu **altceva**: purtători ai modernității sau corupători ai națiunii, ei diferă ontologic de români prin rasă, religie, obiceiuri, profil ocupațional, mentalitate și, pe cale de consecință, ei nu pot fi asimilați, ci, cel mult, tolerați.

O a treia direcție, asumată teoretic de fracționiștii moldoveni, pe care o vom numi a **radicalismului antisemit**, pune problema în termenii pericolului evreiesc și amenințării transformării României într-o nouă Palestină. Fracționiștii moldoveni aparțineau segmentului burgheziei mijlocii și al proprietarilor de pământ pentru care creșterea demografică întărită prin valurile imigraționiste ale evreilor erau percepute în termenii unei “invazii”, după cum dinamica ocupațională și economică a evreilor erau percepute în termenii unei “ocupații”. Această direcție va fi continuată și accentuată de filosoful Vasile Conta, junimist târziu, probabil, “primul ideolog român cu o doctrină antisemită fundamentalistă, coerent și complet articulată”²¹. Prin

¹⁹ Atitudine numită de istoricul Cătălin Turliuc, cu un termen împrumutat de la academicianul Nicolae Cajal, *realsemit*. Referința: Dumitru Vitcu & Dumitru Ivănescu & Cătălin Turliuc, *Modernizare și construcție națională în România. Rolul factorului alogen, 1832-1918*, Iași 2002, p. 234.

²⁰ Analiza mea urmează îndeaproape descrierea analitică a lui D. Müller, *op. cit.*, p. 203 ș. u.

²¹ Marta Petreu, “Chestiunea evreiască” la *Junimea*, în *Dilemele conviețuirii. Evrei și neevrei în Europa Centrală și Răsăriteană* (coord. Ladislau Gyémant & Maria Ghitta), Cluj-Napoca 2006, p. 84.

Vasile Conta – dar mai ales prin A. C. Cuza, mai târziu – antisemitismul juridic al ultimei treimi a secolului al XIX-lea va deveni antisemitismul radical și ideologic al perioadei interbelice.

Ceea ce diferențiază sub raport juridic cele două perioade este faptul că restricțiile juridice ale secolului al XIX-lea priveau categoria “străini”, deși se refereau la evrei, în timp ce ultima parte a anilor '30 ai secolului al XX-lea au avut o legislație antievreiască. Antisemitismul cultural manifestat în ultima perioadă a secolului al XIX-lea va constitui o veritabilă sursă de inspirație, prin extrapolare și citire exagerată, pentru antisemiții radicali ai perioadei interbelice care au repudiat toleranța etnică din limbajul și acțiunile lor ca o reminiscență a unei epoci definitiv apuse.

Documentary Testimonies regarding the Changing of Article 7 in the Constitution

(abstract)

Based on primary sources, the paper analyses the origins, evolution and constitutional consequences of the revision of the article 7 from the Constitution in 1866. The “Jewish issue”, that is the naturalization of the Jewish population from Romania has represented a major challenge for the political and intellectual Romanian elites from the second half of the 19th century. The conditioning of the recognition of state independence by imposing the regulations of the article 44 from the Treaty of Berlin has generating a huge feeling of frustration in the Romanian society. This article clearly specified that religion cannot be an obstacle for achieving the Romanian citizenship. The Romanian solution to the external pressure of the Great Powers and the influential Jewish lobby was in favour of the individual naturalization of the Jewish subjects. The situation of Jewish naturalization between 1879 and 1900 demonstrates the fact that the Romanian citizenship was granted for only 85 Jews. Nevertheless, the number of the demands for naturalization (around 370) proves that Romanian citizenship was desirable not for the entire Jewish population, but only for the upper middle class Jewish bourgeoisie. The statistics reality brings a new perspective on the relations between Romanians and Jews during the second half of the 19th century and on the cultural anti-Semitism that accompanied the modernization of the Romanian society.